

Mariana Magunazelaia, txirrindularitzan aurrenengo

Andrak bizikletan ibiltzea zeharo txarto ikusita zegoen sasoiaren, berak hainbat lasterketa jokatu zituen, gizonekin lehia beti ere, eta 1929an Bizkaiko Txapeldun izatea lortu zuen. Gure inguruetakoa lehen emakume txirrindularia kontsideratua dago.

Zerk erakarri ninduen emakume honengan? Ez jakin! Izan ote zen bere argazki hori, bizikleta eskuan eta gona soinean? Edo ni bezala Ermuan jaioa izatea? Zerikusirik izango ote zuen bere gizona eta gure aitaren osaba bat egunsenti berean fusilatua izateak? Uste dut, dena den, bere eragina izan zuela jakiteak nire ume denporako ‘Vamos a la cama’ kantuko Cleo, Tete, Maripi, Pelusín, Coletitas y Cuquin pertsonaiak bere seme Robertok mugimenduz jantzitako marrazki bizidunak zirela. Eta seko liluratu ninduen Eibarko Kezka aldizkariako esaldi hark: *“berihala hasi zan bizikleta gaiñian ibiltzen. Inguru guzti honetan lehenengo andria izan zan, eta Euskal Herri osuan be lehenenguetarikua”*. Ohore handiagorik!

Mariana edo Maria gertukoentzat 1904ko abuztuaren 18an Ermuko Sallabente auzoan jaio zen; aita eurenak torloju-tailar txiki bat zuen bertan. Juan Magunazelaia Muxikako Ibarruri auzokoa

zen jatorriz eta Josefa Loroño emaztea, Morgako alaba, Bizkaiko paraje bertsutik zetorren. Aita, abizenaren kontrakzioa den *Maoma* gaxtizenagatik ezagutua, aharri-joko zalea zen eta herririk herri ibiltzen zen apustuak eginez. Sidecar bat zuen; motor-gidari bera eta alboko karrotxoan aharia jartzen zuen, kopiloto. Hil ere motorrekin izandako istripu baten ondorioz hil zen, 1914an. Maomatarrak Eibarrrera joan ziren orduan eta ezizen hori 3 anai-arrebei egokitu zitzairen per sekula sekulorum. Angel Marcanoekin ezkondu zen Mariana, Eibarren 1929an kalez-kale abestutako aratuste-kopla batzuetako protagonistetako batekin: kantuak aireplanoan egindako bidaia imaginarioa du ardatz eta Oskorri folk taldeak eman zuen ezagutzera ‘Markanokin Ameriketara’ izenburupean. Roberto, bere seme bakarra, 1928an jaio zen Isasi kalean eta 1938an Angel gizona fusilatua zuten Santanderren. Urte batzuk beranduago, Mi-

guel Fernández alargunari lotuko zen; bere mutikoa-arentzat bene-benetako arreba izango ziren haren alaba biak, Alicia eta Visi. Honen iritziz, *“zirt edo zarteko emakumea zen, bizitasun handikoa eta oso azkarra”*.

Eibarko Club Deportivoko Zuzendaritza taldeko bokala 1934an, honen arrimora ga-

ratu zuen bere zaletasunik maitatuenetarikoa, mendia, baina txirrindularitzari esker eman zen ezagutzera, bere izenaren entzutea gaur egunera arte iritsiz. Jesus Loroño txirrindulariaren senidea, hari bezalaxe gustatzen zitzaion pedalak astintzea antza. Armen krisiari aurre egiteko bizikletagintzan hasi

KRABI
Ileapaindegia
Estetika

Tel: 943 03 17 56 Diputazio, 5 ERMUA

Pub SCORPIO

Zubiaurre, 21
ERMUA

berri zen Eibar hartan, laster jiratu zuen bat eta lasterketa batzuetan eman zuen izena. Baina emakume bakarra izatean gizonen kontra lehiatu behar izaten zuen beti. 1929an, Elorrion izandako froga batean, Bizkaiko Txapelketa eskuratu zuen, gizonetako partaide guztien aurretik, noski. Sari bezala garaikur bat eman zioten, berori eskuetan erretratatu, eta urrezko eraztun bat, zigilu motakoa; beti gordeko zuen.

Aitzindari

Ezagutu zutenek, bere sasoiaren aurretik joandako emakumea zela dakarte akordura. Bere seme Robertoren testigantza arabea: *“Marlene Dietrich aktorea prakak jarri zituen lehenengoetariko andrazkoa izan zen eta amatxo ez zen atzean geratu. Zirikatu egi-*

ten zuten, Marimutil eta horrelakoak esanez, baina berari bost! Ez zion begiratzeko inork esandakoari! Motorean ibilitako aurrengo andrea izan zen ere; trebea zen oso eta aidean hartu zion manejoa”. Visi Fernandezek berak ere hortxe: *“Zein aurkezten zen orduan gizonetako lehenengoa? Inor ez! Bera beti joan zen bere sasoi eta adinaren aurretik”.*

Irene Marcano, bere koinataren esanetan, *“fundamentu handiko andrea zen, bizitzan gogor egitea tokatu zitzaiona eta aurrera egiteko bere burua ondo bideratzen jakin zuena”.* Kontabilitate kontuetarako erakutsitako dohain eta bere memoria zoragarria nabarmen zuten dituen semeak: *“Matematiketan azkarra zen eta aitzitxaren tailarrean bere kargu zeuden diru-kontuak.*

Eibarko Club Deportibok kondekoratu zuen egunean emakume bakarra zen bera

Eta memoria gero..., akaba! Pentsa ze, 36ko gerratean lanean ziharduen Matxariako lantegiak Deustura joan behar izan zuen eta, gauzak baretuta Eibarrera itzuli zirenean, berak amu, kartutxo eta gainontzeko ehiza zein arrantzarako 3.000tik gorako erreferentziak lehen egondako leku bereberan ipini zituen!”.

Roberto 1937an, oraindik ume, gerrako ume legez Errusiar bidali behar izan zuen, bertan ia 20 urte eman zituelarik erbesteratuta. Itzuli zenean, hango Zine Akademian goi mailako ikasketekin formatua, Madrilera abiatu zen, marrazki bizidunen munduan lanbidea garatu zezaketen leku bakarra hiriburua zelako; ama berarekin joan zen. Apurka-apurka lekutxo bat egin zuen animazioaren munduan, Estatu mailako zein atzerriko telebista eta pelikuletan parte

hartuz: ‘El Quijote’, ‘Los Picapiedra’ edota Hanna Barberaren hainbat filmetako protagonistei mugimendua jartzeaz arduratzen zen. Roberto bertara ezkondu, 4 bilobak bertakoak... zenbat eta lotura handiagoa izan Madrilekin, orduan eta konplikatuagoa zen Euskal Herriko txokora itzultzea.

Emakume saltsero eta ausart hura Gaztela herrian ere horrelakoxea izan zen. Edozertarako prest beti: orain aseguru-etxe bateko kobratzaile, orain dirua biltzen Gurutze Gorriaren alde... azken urteak emandako Zahar Egoitzan ere ezaguna zen bere dinamismoagatik. Maria Maoma Madrileko Arganda del Rey hirian hil zen 2000ko irailaren 18an, baina bere errautsek Arrateko zelai ondoan hartu zuten atsedena. Ezin amatxo gertuago egon Amatoxorengandik!

Estibalitz González

Roberto semea Errusiatik etorri berrian.

NEREA IÑIGUEZ HORTZ KLINIKA

 San Nazio 4 - Ermua
 943 030 512 / niklinika@gmail.com

MALLA ileapaindegia

 Probaleku 8, behea © 943 17 18 50

Ferreteria / Burdindegia

ANBOTO
 * Burdindegia
 * Tresneria
 * Sarrailagintza
 * Giltzak / Aginte automatikoak
 * Ontziteria / Kopak / Mahai-tresnak
 * Opari artikulua
 Zubiaurre 25, Ermua ☎ 943 17 69 76 @ fer_anboto@hotmail.com
 www.ferreteriaanboto.es

Udal Euskaltegia

 Teresa Murga Eraikina
 Goenkale z/g 2. solairua
 ERMUA · 943 170 925
 ermukoudaleuskaltegia@gmail.com

Montis DQ Mouth